

УДК 821.161.2-1.09"18":7.049.1

Щ 55

Христина ЩЕПАНСЬКА

**ПРЕДМЕТНО-ЧУТТЄВА
ОСНОВА СЛОВООБРАЗУ СЕРЦЕ
В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХІХ СТОЛІТТЯ**

У статті розглянуто основні аспекти вербальної репрезентації чуттєвого підґрунтя мовного образу серце в українській поезії ХІХ століття. З'ясовано концептуально-семантичну організацію мікрополя «Відчуття» у структурі аналізованого образу. Виявлено предметно-чуттєві стимули утворення окремих мікрообразів. Визначено ядерні та периферійні відчуття у структурі образу серця на передконцептуальному рівні.

***Ключові слова:** предметно-чуттєвий образ, мовний образ (слово-образ), мікрополе, лексико-семантична група.*

Постановка проблеми. Антропоцентрична наукова парадигма дала змогу розглядати мовні одиниці крізь призму історії, традиції, міфології, культури народу, тобто як результат опредмечення в свідомості людини різних символічних форм її існування. Такі одиниці постають структурованим знанням, що втілює емоційно-ціннісні орієнтири народу, становлячи основу лінгвокультурного коду нації. Вивчення мовного виявлення останнього є важливим завданням сучасного мовознавства, зокрема лінгвокультурології, а воно можливе завдяки осмисленню й опису категорій культури через систему образів, що передають світобачення народу [4, 5].

Предметно-чуттєвий образ як передконцептуальна форма репрезентації словесного поетичного образу є «невербальним заголовком»,

що у свідомості письменника вступає в асоціативні зв'язки з іншими образами й наповнюється новими смислами, а згодом набуває словесне оформлення в мовному образі. Оскільки чуттєвий образ як різновид ментального сучасні дослідники (зокрема, Ю. Караулов[3], В. Іващенко [2]) пов'язують насамперед із п'ятьма основними відчуттями (зоровими, слуховими, нюховими, тактильними і смаковими), то саме їх визначаємо як емоційні стимули відповідних мікрообразів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість сучасних дослідників пов'язує виникнення чуттєвого образу лише з діяльністю органів відчуття, однак, за З. Поповою та І. Стерніним, він є неоднорідним утворенням, яке структурують перцептивний та когнітивний складники. Перший включає зорові, слухові, нюхові, смакові й тактильні ознаки, другий – образні ознаки, сформовані внаслідок метафоричного осмислення предметів чи явищ [5, 108]. Як зазначає Н.Ф. Алефіренко, предметно-чуттєвий образ, попри те, що народжується й існує поза мовою, є першим джерелом вербалізації знань, які перекодовуються у семантичній структурі мовного знака у вигляді її наочно-образного смислового компонента [1, 112].

Мета розвідки – визначити предметно-чуттєву основу мовного образу *серце* в українській поезії ХІХ століття, тобто з'ясувати, які відчуття й у якому співвідношенні визначили структуру аналізованого образу на передконцептуальному рівні.

Мікрополе, в основі якого – предметно-чуттєві образи, позначаємо умовним терміном «перцептивне», або мікрополе «Відчуття». Його у структурі словообразу *серце* в українському поетичному дискурсі ХІХ століття формують п'ять семантичних вузлів (далі – СВ): «Зір», «Слух», «Запах», «Смак» і «Дотик».

СВ «Зір» репрезентують лексико-семантичні групи (далі – ЛСГ) «Внутрішній зір» та «Зовнішній зір». Ядерна лексема ЛСГ «Внутрішній зір» – *серце*, ЛСГ «Зовнішній зір» – *очі*. Відповідно у першому випадку *серце* – *суб'єкт дії*, у другому – *об'єкт візуального сприйняття*, частина образу.

ЛСГ «Внутрішній зір» формують словосполучки *дивитись серцем*, *прозирати серцем*, *бачити серцем*, *глянути серцем*, *поглянути серцем*,

осліпити серце: Коли ж, звернувшись, Дай мені на тебе **серцем** Праведним **дивитись** Образом твоїм небесним Тільки веселитись! (12, 134); І з високості земні царства й язика, Мов з-під небес, умом і **серцем прозирає** (11, 413); Я Грищеву душу Своїм **серцем бачу** (13, 67); «Уся Україна, мій сину... Уся вона пишна, дитино, Як в небі у Господа рай! І я хоч не бачу очима Того, що видющих втіша, За те моє **серденько бачить**, За те моя бачить душа!» (7, 52); Та у **серце**, мов занози, Думи чорні упялись, – У таку воно хатину **Гляне**, ніби крадькома... І дивись: хоч на хвилину Зла тіка відтіль пільма! (15, 118); Цить же, **серце**, – не легко без тебе; Мовчки вчись своє горе нести, Схаменись та **поглянь кругом себе** І безглуздих байок не плети! (4, 602); Коли напустить Бог нещастя на кого, Він оглушить його і **серце осліпить** І ум, мов волосок, у нього вийме вмить, Аж поки присуд свій на ньому не сповнить... (21, 145).

У межах ЛСГ «Зовнішній зір» візуалізується **колір, предмет** або **простір**.

Лексико-семантичну підгрупу (далі – ЛСПГ) «Колір» формують гіпоніми **червоний** (3 фіксації): Один поза одним **несеться**, **кружляє**, **Повітря немов скамяніло**, І **сонечко** ясне промінням не грає, **Мов з серця воно зчервоніло**... (15, 27); Яка ж бо краса була в її очах! Все **серденько її горіло на щоках**. **Горіло чисте**, як в ніжної голубиці... (13, 554); **Лице тобі являє барву серця** І, завмираючи, шука собі підмоги... (22, 74); **рожевий** (1 фіксація): **Серце нудить білим світом**, **Проситься додому**, **Не цвіте рожевим цвітом** На степу чужому (5, 339); **зелений** (1 фіксація): І **листочок зелененький** **Зсохне**, **пожовтіє**; **Так і моє серце бідне** Молодим змарніє (6, 165); **золотий** (1 фіксація): **Нарожі золоте животиннячко – Єсть то дівчаче чисте сердечко!** (9, 69). Червоний, як колір крові, найбільш типовий при формуванні образу **серця**. Цікаво, що **колір серця** українські поети ХІХ століття моделюють через **колір обличчя**, **рум'янець**, тонко фіксуючи в такий спосіб зв'язок **сердечних емоцій** і зовнішнього їх вияву. **Рожевий**, **зелений** і **золотий** характеризують образ **серце** – **рослина** за фітоморфної метафоризації.

ЛСПГ «Візуалізація предмета» репрезентують лексеми на позначення предметів, що є об'єктами зіставлення за формування візуального образу *серця*. Наприклад: «...**Чи ти бачив, як в колодязь Упустять відерце? Воно плава само собі – Отто твоє серце! Що в колодязі даремно Мусить вік дожити. Воно, може, й води повне – Так нікому пити...**» (1, 50); «**Розбилось серце у людині**», – Жалкуючи говорять люде... **Нащо жаліть? – Посуда бита Два віки жити буде!** (8, 141); – **Ти, певне, знаєш – більше виграє Чарівна квітка у вазоні гарнім. І я скажу в передчутті немарнім: Вазон для квітки – серце то моє** (2, 133). На користь того, що зорова перцепція відіграє важливу роль у формуванні образу *серця* в наведених контекстах, промовляє яскраво виражений характер візуалізації внутрішнього світу за допомогою реалій зовнішнього. На це в першому прикладі вказує порівняння *серця* з *відром* і акцент на предикаті *бачити*, у другому – порівняння *розбитого серця* з *розбитим посудом*, у третьому – порівняння *серця* і *вазона*.

ЛСПГ «Візуалізація простору» об'єктивують лексеми та фрази з обов'язковою семою простору. Це, для прикладу, лексеми *пустка*, *хата*, словосполучки *похід у глибини сердечні* та *поринути в залив серця*, використовуючи які українські поети ХІХ століття за допомогою метафор і порівнянь малюють цілі пейзажі внутрішнього світу: **Друже сивоусий, Ти вже серце запечатав, А я ще боюся. Боюся ще, мій голубе, Серце поховати. Може вернеться надія... Може вернеться з-за світа В пустку зимувати, Хоч всередині обілить Горілюю хату. І витопить, і нагріє, і світло засвітить...** (27, 222); **Не думай, як поет покине Загальних питань море синє, І в тихий залив свого серця Порине, мов нурець, заб'ється, Що там він перше і алмази Знайде блискучії, без кази, Знайде тепло і розкіш раю, І світло й пахощі без краю. А як знайде гідкії черви І гіркість сліз, розбиті нерви, Докори хорого сумління, Прокляття свого покоління, Зневіру чорну, скрип розстрою, То що почать з такою грою?** (25, 16 – 17).

Окреме місце в межах СВ «Зір» займає семема «взаємодія внутрішнього й зовнішнього зору як гармонійне сприйняття світу»: *Знову*

очима Й серцем шукати Станеш своїх...(9, 86); *Любо та гарно, милеє серце, Тут нам укупі сидіти, За руки взявшись, серцем, очима В божее небо глядіти* (9, 91); *Земле пречудна, земле широка, Мій рідний краю, Чом тебе доси для серця й ока Мряки вкривають?* (24, 44); *Бо та дума зрадливая дуже! Зразу сяє, сонце мов весною Наливає світ увесь красою І чарує твоє серце й очі...* (19, 116).

СВ «Слух», як і СВ «Зір», формують дві ЛСГ – «Внутрішній слух» і «Зовнішній слух». Ядерна лексема ЛСГ «Внутрішній слух» – *серце*, ЛСГ «Зовнішній слух» – *вуха*.

Семему *серце* – *внутрішній слух* репрезентують такі семи:

– «*внутрішнє інтуїтивне чуття*»: *Віщує козаче. Чує серце, та не скаже, Яке лихо буде* (27, 98); *А я кажу своїй долі: «Тебе не шаную, Бо смерть моя ходить близько, Я серденьком чую...»* (1, 47); *Почули серцем, що не жарти, – Що се співає соловей Достойний тих щасливих дней* (14, 303); *І прояснилася душа, Збудились почуття забуті, Прокинулись любов, добро, І став він серцем правду чути* (8, 171);

– «*слух, що сприймає невловимі для вуха звуки*»: *Ми серцем чуєм вопль розлуки, Ми серцем чуєм серця глас* (14, 322); *Не дійсний голос, але щось далеке, Слабе, марне, тінь голосу, зітхання, Чутне лиш серцю, та яке ж болюче, Яке болюче!..* (19, 325); *Слухали геніїв люде, та тільки ушима, не серцем, Мов би ті правди слова сказані не задля їх* (16, 19); *Не вмре поезія, не згине творчість духа, Поки жива земля, поки на їй живуть, Поки природи глас людинасерцем слуха, – Клопоти крамарські її ще не заб'ють* (16, 65); *І в тім леготі теплім булла Таємничая мова, І відчув її серцем Мойсей: Се говорить Єгова* (20, 259);

– «*слух, чутливий на голос коханої людини*»: *Горе в степу бездомівним братам: Звіром реве завірюха; Серце ж не чує, що робиться там, Мови коханої слуха* (5, 434).

ЛСГ «Зовнішній слух» формують три ЛСПГ: «Звуковий образ предмета», «Звуковий образ простору», «Звуковий образ дії».

В основі ЛСПГ «Звуковий образ предмета» – образи *серце* – *музичний інструмент* та *серце* – *струна*: *Наше серце – наче арфа; Дві струни на ній: Одна грає – звеселяє, Друга – груди тобі крас Гук*

її сумний (5, 163); *І слуг і служб ключі держав він в своїх Руках, і легко кожде серце в краю Зміг настроїти на такї тони, Яких йому хотілось...* (22, 693); *І в серці у його нові озвались струни, І дух новий в його душі проснувся* (12, 27); *Можє, чиє ще не спідлене серце Важко заб'ється, до серця озветься, Як на бандурі струна до струни*(11, 381).

Для ЛСПГ «Звуковий образ простору» ключовими є лексеми *звук, відгомін, пісня, гімн, відзиватися, тихий, стихати, змовкати*: *Нехай вони на «матерньому лоні» Мук забуття вишукують дарма, – Їх не заспать: у серця відгомоні Озветься мир з турботами всіма!* (4, 171); *Луною далекою геть одізвися... У душах, У серцях Тугою-кручиною, пісне, заньмися!* (9, 64); *А чи зможе ж кому смерть – руїна ота Сповнить серце чудовними гімнами?* (4, 119); *Це все влива таку утіху І хвильні почування в груді!.. І разом з тим неначе буде Журбу й скорботу в серці тиху* (2, 49); *В серці стихли тяжкі муки, Змовкли тугоньки на дні* (4, 188).

ЛСПГ «Звуковий образ дії» репрезентують лексеми *музика і серцебиття* та словосполука *стукіт серця*: *«Коли б ти, кохана, мені притулила до серденька руку, Сама б дивувалась його трепетанню сумному да стуку. Не серце колотиться – стукає се під ночну тишину, Се тєсля жорстокий мені заходився робити труну...»* (13, 332); *Дзвеніть тим, у кого ніжніше серце б'єсь! Я чую вашу вість, но в моїм серці зимно, Немає віри, то й нема чудес* (23, 204); *Слова твої, серце кохане, То був би сумний полонез, А тьохкання серця – шинельполька, Що бурею тактів іллєсь* (26, 58).

Чуттєвий образ *запаху*, на відміну від двох попередніх, не відіграє важливої ролі у формуванні мовного образу *серця* в українській поезії XIX століття. СВ «Запах» репрезентують дві ЛСГ: «Пахощі квітів» (*Шкода, що серце запашне моє Не вмію вгору до тебе послати* (йдеться про фіалку – Х. Щ.) (13, 327); *Жіноче серце! Чи ти лід студений, Чи запашний чудовий цвіт весни?* (19, 137) і «Пахощі як вияв позитивних емоцій, гармонії і чистоти внутрішнього світу»: *Мечтами взявся ум, а серце пахощами* (13, 559); *Не думай, як поет покине Загальних питань море синє, І в тихий залив свого серця Порине,*

мов нурець заб'ється, *Що там він перше і алмази Знайде блискучії, без кази, Знайде тепло і розкіш раю, І світло й пахоці без краю...* (25, 16 – 17).

Це ж стосується і чуттєвого образу смаку. СВ «Смак» формують два антонімічні мікрообрази: «солодке серце» й «гірке серце».

Образ *солодкого серця* репрезентують семи «улесливість»: *То вже ти у пам'яті й слід не остав, Що я твоє серце цілком посідав. Те серце солодке, маленьке, а зрадне, Як мильше, зрадніше не є в світі жадне!* (23, 455) і «радість»: «Він знає *серденька солодке трепетанне* І лине, огняний, велично, де мечі... (13, 253); *Циганочка потішала, влєгшала серденько, Дівці стало в душі мило, в серці солоденько...* (3, 110). Образ *гіркого серця* – сема «неприємне відчуття»: *Підійшов я до свого подім'я, – Щось гірке знов у серце унялось; Те ж воно і та ж на нім будівля, Та нерідне вже на нім носилось щось* (15, 31); *І любий той напиток серця Ляга вже каменем на дні, Гіркіше, ніж полинь озветься І посла докір мені* (7, 26); *Ти гордо йдеш, та вже ціпкії звої Жаль простяга, та вже й тобі турботно, Вже щось гірке під серце підступає, Сумне, як день, що йде понуро-слотно* (25, 106) та семема «таке, що зазнало горя, біди» [17, 74]: *Нехай кров Морозів З моєю зіллється; Звеселиться на тім світі гірке моє серце* (11, 278); *Як побачила старенька сльози ревні, тихі, Сповнилось гірке серденько Над все зле утіхи* (11, 103).

СВ «Дотик», що формується у структурі словообразу *серця* як результат тактильної перцепції, репрезентують ЛСГ «Схильність піддаватись стискуванню» і «Температура». Першу ЛСГ репрезентують слова-антоніми *тверде, м'яке*: *Вона безпечна від їх остроти, Твердого серця їй зранить не можеш ти* (22, 250); *Прошу вас, що вам з жидом сперечаться? Все одно, що, на березі стоячи, Рукою воду в течії спиняти... Все одно, що зм'якшить найтвердішу річ. А що ж твердіше, як жидівське серце?* (22, 441); «...Знаєш, часом і мені самому *Щось таке на думку приходило. Та було твердеє серце в мене, Що не знало стриму, ані впину*» (20, 281); *Та тим найщасливіша, що своє М'якеє серце можу вам віддати* (22, 432); *На людське горе серце мав м'якеє,*

Проти насилля й кривд незламний гірш скали; Любив людей, та зло ненавидів душею... (22, 552).

Образ *твердого серця* конкретизують лексеми *залізо, камінь, кремінь, мармур*: *Як те залізо з силою дивною, Що другеє залізо тягне к собі І магнетизмом звесь, не в супокою Зціпляєсь, але в ненастанній пробі, А як його безділля вкриє ржою й сила гине, мов у гробі, – Отак і серце, що грижі стрілою Прошиблене, само з'їдаєсь в собі. Лиш праця ржу зотре, що груди з'їдає, Чуття живе, наткнуте заховає, Непросихаючу нору живить (19, 138); Він зникнути рад був із цілого світу, Бо серце гарячим залізом пекло (8, 267); Мов залізний молот гунає по лону; Тіпається серце і щемить-щемить... (5, 509); Чи з-тиха схлипуєш, чи дрібні сльози рониш Про кам'яні серця, про темряву й обман? (14, 285); А тільки Русь окаменіла: У камінь серце перейшло, Що доблесне колись було (14, 297); Ой серце моє крем'янос, Чому не тріснеш й ти на двоє? (18, 95); До того часу я, мабуть, Перемінюся в образ мармуровий, Коли в дівчини серце Так, як і досі, буде мармурове (22, 92). Образ *м'якого серця* конкретизує лексема *віск*: *А серце м'якне, мов той віск у воскобійні, Забувши про замки, про всі на світі скрині (13, 559).**

У межах ЛСГ «Температура» лексеми пов'язані градуальними відношеннями: *гаряче – тепле – холодне*. Образ *гарячого серця*, тобто палкого, відкритого, сповненого щирих почуттів, виявляємо в таких контекстах: *Чи на те ж мені відкрились Таємниці темні В тому серці гарячому, В тій душі огненній? (11, 355); Гарячим серцем ти кохав Усіх, забувши власні рани, І в слові тільки тих карав, Хто на людей кує кайдани (16, 123); І відки-ж та в степу могила? Хто пам'ять тут сумну лишив? Чиє гаряче серце вкрила Серед пустині та пісків? (24, 15). Фіксуємо також образ *теплого серця* як щирого і приятного: *Тому зривай си ярм твої квіти, Коли в личку ти калиновий гай, Коли в душі ще тепле серце світить, Бо як загасне, то загас і рай (18, 27); Нехай всяке тепле серце Нашим болем іздригнеться... (13, 53).**

Холодне, студене серце в українській поезії ХІХ століття позначає байдужість або незворушність: *Либонь, радість зобачання Гріє серденько холоднеє (9, 79); Як я не винен тому, так і твоя доля Не*

винна, що у мені *серце ти студене* (18, 37); *Ті, що нікого не люблять, бо серце глухе в них, холодне, Кажуть, що буцім вони хочуть кохати ввесь світ. То-то просторі серця!..* (16, 17).

Подибуємо також цікавий випадок переплетення різних синестетичних стимулів (слух, зір, нюх), що має наслідком витворення в структурі мікрополя «Відчуття» такого смислу: *Тільки тихим серцем чую Херувимські крила, Що на мене ніби з раю, Пахощами віють...* (12, 182).

Висновки. Отже, предметно-чуттєву основу мовного образу *серця* в українській поезії ХІХ століття становить мікрополе «Відчуття» з п'ятьма семантичними вузлами – «Зір», «Слух», «Нюх», «Дотик», «Смак». Найбільш продуктивними у структуруванні образу *серця* виявились візуальні та аудіальні чуттєві стимули, які вплинули на формування цікавих зорових і слухових мікрообразів. Візуальний стимул визначив такі напрями розгортання образу: від цілісного до часткового (від образу *серце – істота* (*Та у серце, мов занози, Думи чорні упялись, – У таку воно хатину Гляне, ніби крадькома... І дивись: хоч на хвилину Зла тіка відтіль п'їтьма!* (15, 118) до метонімічно звуженого чуттєвого образу *серце – внутрішній зір* (*Я Грицеву душу Своім серцем бачу* (13, 67)) і від часткового до загального (від візуального стимулу «серце – вузлоподібний орган» до різнопланових зорових образів, наприклад, *серце – відро*: «...**Чи ти бачив, як в колодязь Упустять відерце? Воно плава само собі – Отто твоє серце!**» (1, 50)). За цією ж схемою розгортається образ *серця* також із аудіостимулу: від загального до часткового (від першообразу *серце – істота*: *Горе в степу бездомівним братам: Звіром реве завірюха; Серце ж не чує, що робиться там, Мови коханої слуха* (5, 434)) до метонімічного образу *серце – внутрішній слух*; *Ми серцем чуєм вопль розлуки, Ми серцем чуєм серця глас* (14, 322)), і від часткового до цілісного (від аудіостимулу «ритмічні звуки серцебиття» до різних звукових образів, наприклад, *серце – музичний інструмент*: **Таких пекельних нот не чули люде, Які на серці в тебе звірство брало** (11, 393).

Перспективу дослідження вбачаємо у з'ясуванні впливу предметно-чуттєвих стимулів на становлення вербально-асоціативної сітки аналізованого образу *серця*.

Використані джерела

1. Афанасьєв-Чужбинський О. Поезії [Текст] / О. Афанасьєв-Чужбинський ; [вступ. ст. М.П. Гнатюка ; упоряд. текстів та приміт. П.П. Ротача]. – К. : Радянський письменник, 1972. – 222 с.
2. Білиловський К.О. В чарах кохання : Вибрані поезії [Текст] / К. Білиловський ; [упоряд. П.А. Дегтярьов]. – К. : Рад. письменник, 1981. – 158 с.
3. Воробкевич С.І. Твори [Текст] / С. Воробкевич ; [упоряд. М.Т. Івасюка]. – Ужгород : Карпати, 1986. – 562 с.
4. Грабовський П. Збір. тв. : у 3-х т. – Т. 1 [Текст] / П. Грабовський ; [за ред. О.І. Кисельова]. – К., 1959. – 686 с.
5. Грабовський П. Збір. тв. : у 3-х т. – Т. 2 [Текст] / П. Грабовський ; [ред. кол. О.І. Білецький, О.І. Киселов, Л.М. Новиченко]. – К., 1959. – 622 с.
6. Забіла В. Співи крізь сльози : Поезії [Текст] / В. Забіла ; [видане з передм. д-ра Івана Франка]. – Львів, 1906. – 33 с.
7. Кононенко М.С. Струна. Поезії 1883 – 1908 [Текст] / М.С. Кононенко. – К. : Ранок, 1908. – 64 с.
8. Кононенко М. Хвилі : зб. віршів [Текст] / М.С. Кононенко ; [упоряд. та автор. передм. В. Погребенник]. – К. : Смолоскип, 1994. – 407 с.
9. Костомаров М.І. Твори : в 2 т. – Т. 1 : Поезії; Драми; Оповідання [Текст] / М. Костомаров ; [упоряд., авт. передм. та приміт. В.Л. Смілянська]. – К. : Дніпро, 1990. – 538 с.
10. Кравченко У. Твори II (Т. 2) : зб. поезій «Для Неї – все!» [Текст] / У. Кравченко. – Коломия, 1931. – 128 с.
11. Куліш П.О. Твори : в 2 т. – Т. 1 : Прозові твори. Поетичні твори. Переспіви та переклади [Текст] / П.О. Куліш. – К. : Наукова думка, 1994. – 752 с.
12. Куліш П.О. Твори : в 2 т. – Т. 2 : Поєми. Драматичні твори [Текст] / П.О. Куліш. – К. : Наукова думка, 1994. – 768 с.
13. Куліш П.О. Твори : в 2 т. – Т. 1 : Поезія [Текст] / П.О. Куліш ; [упоряд. М.Л. Гончарук]. – К. : Дніпро, 1989. – 654 с.
14. Куліш П. Твори : в 2 т. – Т. 1 : Поезії епічні і ліричні. Пізніші поезії [Текст] / П.О. Куліш. – К., 1994. – 559 с.
15. Манжура І.І. Поезії [Текст] / І.І. Манжура. – Х., 1930. – 276 с.
16. Самійленко В.І. Україні. Зб. поезій 1885 – 1906 рр. [Текст] / В. Самійленко ; [з передм. І. Франка]. – Львів, 1906. – 131 с.
17. Словник української мови : в 11 т. – Т. 5 / [ред. тому П.П. Доценко, Л.А. Юрчук]. – К. : Наукова думка, 1971. – 550 с.
18. Федькович О.Ю. Твори. – Т. 1 : Поезії [Текст] / О.Ю. Федькович ; [впорядк. В. Щурат]. – Чернівці, 1896. – 128 с.

19. Франко І. Збір. тв. : у 50 т. – Т. 1 : Поезія [Текст] / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1976. – 502 с.
20. Франко І. Збір. тв. : у 50 т. – Т. 5 : Поезія [Текст] / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1976. – 380 с.
21. Франко І. Збір. тв. : у 50 т. – Т. 8 : Поетичні переклади та переспіви [Текст] / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1977. – 637 с.
22. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. – Т. 12 : Переклади та переспіви [Текст] / І. Франко ; [ред. тому Д.В. Затонський ; упоряд. В.І. Шевчука]. – К. : Наукова думка, 1978. – 726 с.
23. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. – Т. 13 : Поетичні переклади та переспіви [Текст] / І. Франко ; [ред. тому Н.М. Матузова ; упоряд. і комент. В.П. Лук'янової]. – К. : Наукова думка, 1978. – 662 с.
24. Франко І. Із літ моєї молодости : Збірка поезій п'ятиліття 1874 – 1878 [Текст] / І. Франко. – Львів, 1914. – 124 с.
25. Франко І. *Semper tiro* : Зб. поезій [Текст] / І. Франко. – Львів – Київ, 1922. – 130 с.
26. Франко І. Лірика [Текст] / І. Франко. – Львів : Вища школа, 1984. – 101 с.
27. Шевченко Т.Г. Кобзар [Текст] / Т.Г. Шевченко ; [вступ. ст. О. Гончара ; приміт. Л. Кодацької]. – К. : Дніпро, 1985. – 640 с.

Література

1. Алефиренко Н.Ф. Спорные проблемы семантики : монографія / Н. Алефиренко. – М. : Гнозис, 2005. – 326 с.
2. Іващенко В.Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології) : монографія / В.Л. Іващенко. – К., 2006. – 328 с.
3. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М., 1987. – 262 с.
4. Кононенко В.І. Концепти українського дискурсу / В.І. Кононенко. – Київ – Івано-Франківськ, 2004. – 248 с.
5. Попова З.Д. Когнитивная лингвистика / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – М. : АСТ : Восток-Запад, 2007. – 314, [6] с.

Щепанская Кристина. Предметно-чувственная основа слова-образа *сердца* в украинской поэзии XIX века. В статье рассмотрены основные аспекты вербального представления чувственной основы языкового образа *сердца* в украинской поэзии XIX века. Выяснено концептуально-семантическую организацию микрополя «Ощущение» в структуре рассматриваемого образа. Выявлено предметно-чувственные стимулы образования отдельных микрообразов.

Ключевые слова: предметно-чувственный образ, языковой образ (слова-образ), микрополе, лексико-семантическая группа.

Schepanska Khrystyna. Subject-sensory basis of the verbal image of *heart* in the Ukrainian poetry of the 19th century. The main aspects of the verbal representation of the sensory basis of the language image of *heart* in the Ukrainian poetry of the 19th century are analyzed in the article. Conceptual-semantic organization of the «Perception» micro field in the structure of the analyzed image is found. Subject-sensory stimuli of the particular micro images forming are revealed. Nuclear and peripheral feelings in the image structure of the heart has been defined on pre-conceptual level

Key words: subject-sensory image, language image (verbal image), micro field, lexico-semantic group.